

เอกลักษณ์งานสลักหิน สกุลช่างมณฑลเลย : สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

เมียนมาร์หรือพม่า เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีความเจริญในด้านหัตถกรรมประเภทงานสลักหินอย่างมาก จากประวัติศาสตร์ของพม่าที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของศิลปกรรมจากหลายชาติ หลายภาษาอย่างต่อเนื่องสืบต่อกันมานับพันๆ ปี งานศิลปะของช่างสลักหินในเมียนมาในอดีต นับย้อนไปตั้งแต่สมัยชาติพันธุ์มอญที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในสมัยประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดที่อพยพเข้ามาในดินแดนของพม่ามากกว่า 2000 ปี สมัยอาณาจักรพุกามที่นับเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดในประวัติศาสตร์ของพม่า และสืบเนื่องต่อลงมาจนถึงสมัยเมืองมณฑลเลย เกิดขึ้นงานสลักหินซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะพบในรูปแบบชิ้นงานสลักหินที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และข้าวของเครื่องใช้ของพระมหากษัตริย์ และพระมเหสี ในสถาบันพระมหากษัตริย์ ประเภทเครื่องประดับถนิมพิมาภรณ์ เครื่องศาสตราวุธ เครื่องประกอบพระราชอิสริยยศประเภทต่างๆ นิยมสร้างขึ้นด้วยด้วยโลหะมีค่า เช่น ทองคำ เงิน และยังมีการตกแต่งด้วยการฝังพลอยหรือรัตนชาติอันมีค่าต่างๆ ด้วย

จนเมื่อพม่าอยู่ในยุคอาณานิคมซึ่งอยู่ในปกครองของประเทศอังกฤษ ชิ้นงานสลักหินโลหะก็ได้รับอิทธิพลกรรมวิธีในการสลักหินจากยุโรปโดยตรง โดยลวดลายบนชิ้นงานจะมีความนูนสูงมาก เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นคือ ความนิยมในการสลักหินเป็นลวดลายรูปคน หรือลายสัตว์ให้มีความนูนสูงลอยตัวออกมาจากชิ้นงานมากกว่าปกติ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของช่างงานสลักหินของพม่าในช่วงเวลานั้นมาก โดยเฉพาะฝีมือช่างสลักหิน สกุลช่างมณฑลเลย ที่นิยมสร้างลวดลายสลักหินบนชิ้นงานให้นูนลอยตัวสูง ลวดลายที่นิยมมักเป็นลวดลายที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ทศชาติชาดก ลายที่เกี่ยวกับเรื่องราวจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ลวดลายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวพม่า หรือลวดลายสิบสองนักษัตร เป็นต้น และด้วยมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ผลัดกันเข้ามามีอำนาจปกครองในประเทศพม่าก็ทำให้รูปแบบศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายบนชิ้นงานสลักหินของพม่า มีการผสมผสานกันหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น มอญ พม่า จีน อินเดีย ล้านนาไทย ล้านช้าง อุษยยา และยุโรป เป็นต้น

เอกลักษณ์งานสลักดุน สกุลช่างมณฑลพะเยา จะแสดงให้เห็นถึงซึ่งฝีมือเชิงช่าง ที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของช่างสลักดุนมณฑลพะเยาอย่างชัดเจน โดยจะสลักดุนลวดลายเป็นภาพนูนสูง (Highly life) บางครั้งก็นูนสูงมากจนเกือบเป็นภาพลอยตัว หรือเกือบหลุดออกมาจากตัวพื้นผิวของชิ้นงานนั้นๆ จนอาจเรียกว่า “งานสลักดุนสามมิติ” เลยทีเดียว ภาชนะหลายชนิดที่ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้มีฐานะ หรือชนชั้นเสนาบดี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ คหบดีที่มีฐานะมั่งคั่ง จะนิยมสั่งช่างสลักดุนให้สร้างภาชนะที่ตกแต่งด้วยลายสลักดุนเป็นลวดลายที่วิจิตรงดงาม เช่น เขียนหมากที่เป็นภาชนะสำหรับใส่หมาก พลู และอุปกรณ์ในการรับประทานหมาก หรือขันที่ใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวตอก ดอกไม้ รูป เทียน สำหรับไปวัด เป็นต้น

นอกจากนี้ ในช่วงที่อังกฤษเข้ามาปกครองประเทศพม่าอย่างเต็มรูปแบบ เป็นต้นมา ก็มีนายทหารและพ่อค้าชาวอังกฤษเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัยในประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก และได้นำเข้าวัฒนธรรมการสูบซิการ์ หรือบุหรืตามแบบชาติตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ ทำให้ช่างสลักดุนชาวพม่า จึงได้สร้างชิ้นงานสลักดุนลักษณะเป็นหีบบุหรืรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบตะวันตก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในขณะนั้น แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์สลักดุนลวดลายรูปคนนูนสูง เพื่อแสดงถึงฝีมือเชิงช่างสกุลช่างมณฑลพะเยาให้คงอยู่กับจารีตของช่างสลักดุนของพม่า

ชื่อชิ้นงาน	กล่องเงินทรงแปดเหลี่ยม
ฝีมือช่าง	ช่างสลักคูน สกุลช่างมณฑลพะเยา
แหล่งที่มา	จังหวัดมณฑลพะเยา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
อายุ	ประมาณพุทธศักราช 2450 – 2500
วัสดุ	โลหะเงิน
เทคนิค-ลาย	เทคนิคสลักคูนลายนูนสูงเป็นภาพเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ลายตัวละครในวรรณคดี
ประโยชน์	ใช้สำหรับใส่หมาก พลู และอุปกรณ์ในการรับประทานหมาก หรือใส่ของกระจุกกระจิก

- ชื่อชิ้นงาน กล่องเงินทรงสี่เหลี่ยม
- ฝีมือช่าง ช่างสลักคุณ สกฤตช่างเมืองมณฑลตะเลญ์
- แหล่งที่มา จังหวัดมณฑลตะเลญ์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
- อายุ ประมาณพุทธศักราช 2430 – 2500
- วัสดุ โลหะเงิน
- เทคนิค-ลาย เทคนิคสลักคุณลายนูนสูงเป็นภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวละครในวรรณคดี
- ประโยชน์ กล่องรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบตะวันตกใช้สำหรับใส่บุหรืตามวัฒนธรรมการสูบชิการ์ หรือบุหรืของชาวอังกฤษ หรือใช้หมาก พลุ และอุปกรณ์ในการรับประทานหมากในวัฒนธรรมของชาวพม่า หรือใส่ของกระจุกกระจิก

ชื่อชิ้นงาน	เขียนหมากทรงกระบอกพร้อมฐานรอง
ฝีมือช่าง	ช่างสลักคุณ สกุลช่างมณฑลพะเยา
แหล่งที่มา	จังหวัดมณฑลพะเยา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
อายุ	ประมาณพุทธศักราช 2430 – 2500
วัสดุ	โลหะเงิน
เทคนิค-ลาย ลวดลาย	เทคนิคสลักคุณลายนูนสูงเป็นรูปตัวบุคคลในวรรณคดี บนยอดฝาเขียนหมากสลักคุณ รูปนางกนิกรางปีกกางแขนและแผ่หาง
ประโยชน์	เป็นภาชนะสำหรับใส่หมาก พลุ และอุปกรณ์ในการรับประทานหมาก ตามวัฒนธรรมใน การกินรับประทานหมากที่นิยมแพร่หลายอย่างมากในประเทศพม่ามานับพันปี ตั้งแต่พระมหากษัตริย์

เสนาบดี ข้าราชการพระภิกษุสามเณร คหบดี พ่อค้า ประชาชน ไปจนถึงไพร่ ส่วนแต่รับประทานหมากใน
ชีวิตประจำวันกันถ้วนหน้า หรือใช้ใส่ของกระจุกกระจิกทั่วไป